

2025-01-30
S2023/02774
S2024/01624
S2025/00165 (delvis)

Socialdepartementet

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag till Socialstyrelsen att förbereda inrättandet av ett nationellt kompetenscentrum för frågor om intellektuell funktionsnedsättning och autism

Regeringens beslut

Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att förbereda inrättande av ett nationellt kompetenscentrum för frågor om intellektuell funktionsnedsättning och autism. Syftet med det nationella kompetenscentrumet är att stärka förutsättningarna för ett verksamhetsnära arbete med syfte att ge stöd i dessa frågor och som bidrar till att höja kunskapen om funktionsnedsättningar hos ledning och personal som företrädesvis arbetar i bostad med särskild service för vuxna eller för barn och ungdomar eller i verksamhet med korttidsvistelse enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Socialstyrelsen ska förbereda inrättande av ett nationellt kompetenscentrum som ska:

- samla, strukturera och sprida kunskap om intellektuell funktionsnedsättning och autism som utgår från vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet,
- utifrån målgruppsanalyser identifiera behov av strategiska insatser och stödja införandet av målgruppsanpassade praktiska stöd och nya arbetssätt,
- genomföra informationsinsatser som syftar till att sprida och öka kännedomen om kompetenscentrets verksamhet.

Socialstyrelsen ska föra dialog med Myndigheten för delaktighet vid genomförandet av uppdraget.

Socialstyrelsen ska senast den 7 april 2025 lämna en redovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet) som innehåller en handlingsplan av vilken det framgår hur det nationella kompetenscentret ska arbeta.

För uppdraget får Socialstyrelsen under 2025 använda 7 000 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2025 uppförda anslaget 4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet.

Ärendet

Insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade har stor betydelse för den enskildes självbestämmande och delaktighet. För att säkerställa att verksamheter enligt lagen bedrivs likvärdigt och är av god kvalitet är det avgörande att personalen har rätt kompetens för att utföra arbetsuppgifterna.

Socialstyrelsen följer och analyserar utvecklingen inom området genom att ta fram statistik och årligen lämna en lägesrapport till regeringen om insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning. Myndigheten tar också fram kunskapsstöd om verkningsfulla metoder och arbetsformer om insatser enligt LSS.

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har i sin tillsyn av LSS-boenden under flera år uppmärksammat att verksamhetens och personalens kunskaper om olika typer av funktionsnedsättningar och om vad den enskilde behöver alltför ofta brister. Detta kan enligt IVO leda till att tvångs- och begränsningsåtgärder används där andra mindre ingripande åtgärder hade kunnat användas om personalen fått stöd i hur de ska bemöta personer med olika funktionsnedsättningar. Regeringen har med anledning av IVO:s iakttagelser gett Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga och analysera kompetensen hos personal som arbetar i LSS-boenden (S2021/03070). Analysen visar, liksom IVO:s tillsyn, behov av att stärka personalens kompetens i syfte att ge de boende en trygg och säker boendemiljö, erbjuda likvärdig omsorg av god kvalitet och möjlighet till självbestämmande. Mot bakgrund av vad IVO uppmärksammat i sin tillsyn och Socialstyrelsen i sina analyser konstaterade regeringen att mer kunskap behövs om funktionsnedsättningar. Det gäller särskilt kunskap om intellektuell funktionsnedsättning och autism eftersom majoriteten av dem som bor i ett

LSS-boende har dessa funktionsnedsättningar. Regeringen gav därför Socialstyrelsen i uppdrag att utreda förutsättningarna för ett nationellt kompetenscentrum för frågor om intellektuell funktionsnedsättning och autism (S2021/08231).

Regeringen bedömer mot denna bakgrund att det finns behov av ett nationellt kompetenscentrum för att kunna ge ytterligare stöd till ledning och personal för att höja deras kompetens och öka förståelsen och kunskapen om funktionsnedsättningar så att de kan bemöta de boende på ett bra sätt och därmed förebygga att otillåtna tvångs- och begränsningsåtgärder används. Det är enligt regeringen angeläget att centret fungerar verksamhetsnära mot LSS-boenden för vuxna eller för barn och ungdomar och i verksamheter med korttidsvistelse enligt LSS som kan komplettera det arbete som myndigheten genomför inom funktionshinderområdet.

Närmare om uppdraget

En central del i ett kommande nationellt kompetenscentrums verksamhet bör vara att samla, strukturera och sprida kunskap som utgår från vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Det kan handla om att samla, strukturera och sprida kunskap om exempelvis befintliga kunskapsstöd som rör kunskap om intellektuell funktionsnedsättning och autism som riktar sig till personal samt se till att kunskapen företrädesvis når ut till LSS-boenden och verksamheter med korttidsvistelse enligt LSS. Det skulle exempelvis kunna genomföras i seminarieform eller på annat sätt som myndigheten finner lämpligt. Det kan också handla om att ta fram ny kunskap genom samarbete med forskare och lärosäten eller i dialog med andra myndigheter. Det är kunskap som även kommuner och regioner kan använda i det fortlöpande fortbildningsarbetet på arbetsplatserna eller på annat sätt som myndigheten finner lämpligt

En annan central del för ett kommande nationellt centrum kan vara att identifiera behov av strategiska insatser som tar sikte på att målgruppssanpassa och föra ut kunskap som praktiskt kan användas i verksamheterna.

Det är slutligen viktigt i genomförandet av uppdraget att förbereda inrättandet av ett nationellt kompetenscentrum att skapa förutsättningar för kunskap och kännedom om det nationella kompetenscentret till ledning och personal i landets samtliga kommuner och regioner och som arbetar med

frågor om intellektuell funktionsnedsättning och autism. För att lyckas med detta är det viktigt att Socialstyrelsen utvecklar de former för kommunikation som myndigheten ser behov av. I det arbetet är befintliga nätverk, Sveriges kommuner och regioner (SKR), myndigheter och funktionshindersorganisationer viktiga aktörer.

Uppdraget förväntas leda till ökad kunskap om intellektuell funktionsnedsättning och autism hos personal och ledning, företrädesvis i verksamheter där enskilda bor eller befinner sig under kortare tid för korttidsvistelse.

På regeringens vägnar

Camilla Waltersson Grönvall

Carina Cronsioe

Kopia till

Myndigheten för delaktighet